

זיו זליגר

תפיסת החסרון ע"פ תורת מי השלוח

הקדמה¹

בעולם הדתי והמוסרי קיימת שאיפה תמידית לשינוי ותיקון האדם. לעיתים כבני אדם החשופים לתרבות המודרנית הרואה באדם את היצור החשוב ביותר עלי אדמות שאין למעלה ממנו ולכן אין צידוק עקרוני להציב דרישה לשינוי קיומי בתכונות האדם. התפיסה המקובלת כיום טוענת שיש לקבל את האדם כפי שהוא. מסיבה זו הדרישה מאדם לשנות את תכונות האופי הבסיסיות שלו כמעט בלתי אפשרית.

אחת התכונות המאפיינות את ספר מי השלוח היא קבלת תחושת הקיום הבסיסית של האדם כקיימת ובלתי ניתנת לערעור. היופי בכוון העבודה הפנימית שהוא מציג מתבטא בגיוס התכונות והתחושות הבסיסיות ביותר כחלק מעבודת ה' והחיפוש של רצון ה' בעולם.

מי השלוח לא מקדש את גחמותיו של האדם אלא נותן לו כלים ליצור טרנספורמציה פנימית וכנה בין תחושותיו כיצור אוטונומי לשאיפה להיות אדם עובד ה' המחפש את ביטוי רצון הבורא ללא תרגום שכלתני ותודעתי של תחושותיו.

¹ זכות נעימה היא להודות לכל השותפים בהבשלת מאמר זה לכדי מאמר מגובש: דוד צרי שהכניסני לעולמה של החסידות דרך לימוד קבוצתי. מורי ורבי הרב יהושוע אנגלמן. אביעזר כהן שפתח בפני שיעורים חדשים בהבנה הפנימית של העולם האישביצאי. לוי וינשטיין חברותא ראשון לספרי רבותינו ושותף לדרך. נתנאל פרבשטיין ויואב מרכוס המבינים אותי גם מעבר למילים. חברי החבורה'ס בשנים תשנ"ז-תשס"ג בישיבת עתניאל, חברי הועד תשס"ד במי השלוח בישיבת מעלה גלבוע ועינת לב שעזרה לי רבות בגיבוש הסופי של מאמר זה.

ראשי פרקים :

חלק א' - יצירת החסרון בעולם

א. עפ"י תפיסה הקבלית

ב. עפ"י תפיסת מי השלוח

מקור החסרון באדם עפ"י מי השלוח

חלק ב' - שלושה סוגים של תגובות לחסרון

חלק ג' - שלבים בהחשפות לחסרון

התעלמות

זיהוי

חלק ד' - שלבים בהתמודדות עם החסרון

צמצום

תשוקה לד"ת

חלק ה' - היחס בין ידיעה לבחירה במי השלוח לאור תפיסת החסרון.

היחס בין עולם הבחירה לעולם החסרון - החסרון בראי שאלת הידיעה

והבחירה.

יצירת החסרון בעולם

עפ"י התפיסה הקבלית

עפ"י התפיסה הקבלית העולם נברא בשני שלבים (או בלשון המקובלים שני צמצומים). בשלב הראשון, הבורא, שהוא האין סוף, צמצם עצמו וכך נוצר חלל פנוי שבו יכול להיברא עולם אוטונומי, ובשלב השני נוצר צמצום נוסף, המאפשר לבריאה האוטונומית להיות פגומה ולא שלימה. הצמצום השני של הבורא יוצר אפשרות לתיקון העולם בידי האדם. המקובלים והחסידים ראו בצמצום השני שלב הכרחי בתהליך הבריאה, שבגינו נוצרה מציאות פגומה וחסרה שבה תפקיד האדם הוא 'לעזור' לבורא בבריאה ולהשלימה כך האדם נעשה שותף אקטיבי בבריאה והמעשים שעשה נקראים על שמו. עפ"י תפיסה זו אם היה קיים רק צמצום אחד, לא הייתה משמעות לעבודתו של האדם בעולם, מפני שהיה ברור לכל שהשלב השני שהעולם עובר הינו בדרך לתיקון ולברור הטוב מהרע, ולא הייתה התמודדות קיומית לאדם בבחירה בין טוב לרע. ללא הצמצום השני לא הייתה נוצרת התמודדות משמעותית בתהליך הבחירה. אמנם האדם היה עובד את ה' אך הטוב היה מובחן מהרע באופן ברור ולא הייתה אפשרות לרע להיראות כקיים באופן עצמאי. אם היה קיים רק צמצום אחד, השאיפה הראשונית של העולם הייתה לשלמות, מפני שהשלמות הייתה מוחשת לאדם ובאופן טבעי עשיית הטוב הייתה נראית לו האופציה ההגיונית ביותר.

עפ"י תפיסת מי השלוח

לפי תפיסתו של מי השלוח, התהליך היוצר את החסרון בעולם הוא חטא הלבנה². כתוצאה ממנו נוצר מצב בו העולם פגום וייתכן מצב של 'שליטת' הרע בעולם. ובמישור יותר קיומי: היות והאדם נתון לבחירה בין טוב ורע, קיימת אופציה בה הוא 'ישלים' את בריאת העולם וכנגדה קיימת אופציה שהאדם ימעט את שמו של ה' בעולם וייתן מקום לרע. כך גם בנפש האדם, קיימת אופציה שהאדם יתקן תיקון משמעותי ויעלה את נפשו

² עפ"י המדרש בחולין ס: העוסק בפגם הלבנה השמש והירח נבראו בגודל שווה. הירח התקנא בשמש ורצה לשלוט, לכן הקב"ה העניש אותו בהקטנת גודלו וכוחו עד לעתיד לבא שעליו נאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה". נרטיב נוסף מדבר על האור שנברא ביום הראשון לבריאה ונגנז לצדיקים בגן עדן ויופיע רק במצב המתוקן של העולם. כך או כך, כיום העולם מתקיים במצב הלא שלם שלו.

לרמת קיום גבוהה יותר, ומצד שני קיימת גם האופציה שהאדם יפנים את מדת החסרון הקיימת בו והחסרון יקובע.

אחת מהנחות הקיום הראשוניות של רמ"י היא שהעולם קיים ברצון ה' והרובד הפנימי והחי ביותר של קיום העולם נובע מרצונו יתברך. לאור זאת, שאיפתו ומטרתו של היהודי העובד את ה', היא למצוא את רצון ה' בכל תופעה בטבע, בחיים ואפילו בקיום המצוות המבטאות את רצון ה' מהאדם.³ חובה על האדם לחפש את רצון ה' בעשייה ובמצווה הספציפית בה הוא עוסק כרגע. רצון ה' הוא רצונו האינסופי, בצורה שבה הוא מתבטא כרגע בעולמו הסופי. מכיוון שרצונו יתברך הוא אינסופי, כאשר הוא מתגלה לאדם זהו גילוי נקודתי בלבד, שיכול להופיע בהשתנות נתונים וזמנים. ההגעה לביורור ולהבנה מהו רצון ה' מהאדם ברגע מסוים או במעשה מסוים, דורשת מהאדם עבודה ועמל רב, כדי להבדיל בין רצונו הגשמי והסופי, שמכיל רצונות גשמיים, תאוות וחסרונות לרצון ה'. אם נדייק יותר, עפ"י תפיסת רמ"י, רצונו המזוקק של האדם הופך להיות זהה ברגע נתון עם רצון השי"ת. עפ"י תפיסת רמ"י, החטא נגד רצון ה' הופך להיות לכואב באופן קיומי, מפני שהאדם פגע ברצון הפנימי ביותר של הקיום ולא רק עבר על חוק התורה.

מלבד ההנחה העקרונית שהעולם הוא עולם חסר ופגום, ולכן האדם לא יכול לחוש את רצון ה' באופן מתמיד⁴, אחת הסיבות המרכזיות בגללן האדם לא יכול לחוש את רצון ה' גם בצורה נקודתית, היא החסרונות השונים של האדם, היוצרים הכוונה של הרצון לכוונים נמוכים [הישגיות חומרנית, תאוות אכילה, תאוות מינית וכו']. החסרונות שאתם האדם נולד הם החסרונות העיקריים אתם הוא מתמודד כל החיים. אין בכוונתי לומר שהאדם נולד עם חסרונותיו והם טבועים בו מבחינה גנטית. המדובר בדפוסי ההתנהגות

³ אם רצון ה' הוא אינסופי ומתחדש בכל רגע, איך ניתן לייחס משמעות למצוות בתור ביטוי קבוע של רצון ה'? אין כוונתי לעסוק בסוגיה כבדת משקל זו. עיין במאמרה של אליאור רחל בתרביץ ס"ב ג' (תשנ"ג) "תמורות במחשבה הדתית בחסידות פולין- בין 'ראה' ו'אהבה' לעומק' ו'גוון' " עמ' 430-408 העוסק בחלק מההיבטים של סוגיה זו.

⁴ העולם העליון מייצג מציאות בה הזווג בין הבורא לנבראיו- קודשא בריך הוא וכנסת ישראל, הוא זווג תמידי- "תרין רעין דלא מתפרשין", ונקודת החיבור היא תמידית, ללא עליות ומורדות. מצב זה, מבחינה קבלית ופילוסופית, לא קיים בעולם הזה אך יתקיים לעתיד לבוא.

שרכש כילד, הטבועים בו כה חזק, עד שהוא מרגיש לגבי הרגלים אלו כאילו נולד איתם.⁵

מקור החסרון באדם עפ"י מי השלוח

לפני שנעסוק בחסרון, חובה היא להגדיר מהו חסרון ומה משמעותו לגבי מי השלוח. החסרון, או במונחי המי שלוח "חסרון התולדה", מציין תכונה שלילית הנמצאת באישיותו של האדם שנים רבות, והוא מרגיש שמבחינתו הוא נולד עם אותה התכונה ואין לו יכולת לבחור לשנות את אותו דפוס התנהגות. זאת, על אף שאותו הדפוס מפריע לו מאד, ותחושתו הקיומית היא שהתנהגות זו אינה בחירתית לגביו.⁶

שרש החסרון אצל האדם

לפי תפיסת המי שלוח החסרון באישיותו ובדפוסי ההתנהגות של האדם, נוצר כתוצאה מתשוקת ההורים בשעת זיווג⁷ [פרשת וילך ח"א ד"ה וילך משה] המבטא באופן עמוק את הקשר הרוחני בין הילד להורים. התשוקה בזיווג מבטאת את נקודת ההיזקקות של האיש לאשה וכן להיפך, והיזקקות זו נובעת מחסרון השלמות שבאדם. בשעה שבני זוג קרובים זה לזה, הם מתוודעים איש לרעהו באופן שבו גם החסרונות העמוקים ביותר באים לידי ביטוי. הקרבה מבטאת צורך קיומי עמוק להכרה באדם כשלם ומוכל (חרף כל חוסר השלמויות שבו). זהו סוג מגע עדין מאד, והתרחשותו בטרם עת מציבה סיכון בשעבוד לחסרון הקיים שבאדם. אדם ייתאווה להשפיע לפני שבא במגע עמוק עם זולתו ללא שיח עם בת זוגו, זהו מצב המגביר את הבדידות והנפרדות של האדם. לדעתי, מי

⁵ ישנם הרגלים שכאנשים מבוגרים אנו מכורים אליהם (הדוגמא הקלאסית ביותר היא עישון), אך אנו מודעים לעובדה שזהו הרגל רע שסיגלנו לעצמנו. לעומת זאת, ישנם הרגלים שהאדם מורגל אליהם מגיל כל כך קטן עד שאין הוא מסוגל לזכור את חייו ללא ההרגל שקיים בו (לדוגמא: עלבון מפניה אל האדם בטון תקיף).

⁶ ייתכן וריככתי את טענתו של מי השלוח הטען שחסרון התולדה נוצר מתשוקת ההורים בשעת זיווג וקורא עליו את הפסוק 'ופושע מבטן קורא לך' כלומר חסרון האדם הוא גורל קבוע ולא תלוי במעשיהם של הוריו. עין בחלק ד' שלבים בהתמודדות עם החסרון- התשוקה שם הרחבתי את נקודה זו.

⁷ לענ"ד, אין למי שלוח כוונה לומר שאסור להורים להנות או להשתוקק איש לרעהו בשעת הזיווג. לדעתי, עומק האמירה שלו מבוסס על תפיסה המודגשת בסוד ישרים על התורה מכי"ק פרשת וירא עמ' כה בה חטא אדם וחווה בנן עדין הוא חוסר ההמתנה לזמן שבו יהיה נכון להשפיע את השפיע של הזיווג. ובמילים אחרות: הרצון של האדם להשפיע בטרם זמנו נובע מהרצון של האדם שהפעולה 'תקרא על שמו' ולא להיות צינור לשפע האלקי. הדבר נובע מה'אני אמלוך' שהוא הרצון האנושי לנפרדות ושליטה ללא התערבות אלוהית בפעולותיו.

השלוח כוון לאופי ההיזקקות של ההורים שצורת התקשורת ביניהם מביאה לעולם ילד עם יכולות תקשורתיות וחסימות תקשורתיות כשלהם.

שלושה סוגים של תגובות לחסרון

1. הפחד מלעשות כפחד מפני כשלון והפסד

בפרשת וישב עוסק מי השלוח בחטאם של ער ואונן. מי השלוח מתייחס לער ואונן כשני ארכיטיפים של סוגי אישיות, המחפשים שני סוגי שלמות ולא מתפשרים עם החסרון שבכל שלמות.

הוא תולה את שורש נפשם של ער ואונן במדרש הדורש את רצונו של יעקב לישב בשלווה וכו'. לתפיסתו, יש כאן חטא של יעקב החושש כל כך מפגימה במקומו הרוחני עד שרצה "להשמר מכל מעשה בל יכנוס לשום ספק". זהו חוסר מוכנות להכיר במצב החסרון המונח בתשתית העולם, ונסיון להתקבע בנקודת השלמות היחסית שבה האדם נמצא.

יעקב אבינו לא רצה להתעסק עם העולם בחסרונו ובפגימותו ובחר במצב בו ישמר את שלמותו ולא יתמודד עם העולם. כתוצאה מכך נולדו ער ואונן המייצגים שני קטבים בהתייחסות למעשה בעולם:

ער- ברגע ההולדה האדם נמצא בהסתר מסוים. אילו היה מודע לנוכחות ה' בעולם, היה נראה מגוחך בעיניו להוריד נשמה לעולם שתקרא על שמו. ער ראה כל כך בבירור את נוכחות הקב"ה בעולם עד שלא היה יכול להגיע למצב של הולדה⁸. המשמעות של מעשה האדם היא רק כאשר אדם פועל מתוך העומק ההבנתי והקיומי שלו. להוריד נשמה לעולם הוא מעשה הדורש הסתר. ער לא רצה להיות שותף בתהליך שמפריד, ולו לרגע אחד, בינו לבין תפיסת עומק ההויה.

אונן- מייצג את הכוון ההפוך. הוא היה כל כך מרוכז בעצמו, עד שהגיע למצב בו לא רצה שיוכחש יופיה של תמר, ולכן חשש מלבוא עליה כדרך כל הארץ. אונן ראה באופן

⁸ כיוון חשיבה זה נקרא בשפת מי השלוח "הפארת לו מן האדם".

חזק מאד את הקיום השלם של עצמו, עד שהגיע למצב בו לא היה יכול לחרוג מגבולות עצמו.⁹

כאמור, שני ארכיטיפים אלו נוצרו כתוצאה מהרצון של יעקב לישוב בשלווה, ולא להכנס לספק או לשאלות כואבות הנוגעות בחסרון האדם וחסרון העולם. כוונת החשיבה של ער ואונן יוצרים שיעבוד לשלמות שאינה נחלת עולם הזה, ויש בה צורת הסתכלות המתאימה לעולם של העתיד לבוא בו אדם לא יזוז מלעמוד נוכח השי"ת פנים בפנים.¹⁰

2. זהירות

בתורה העוסקת במשמעותם של בגדי הכהונה, מי השלוח מתייחס למכנסיים של הכהן:

'ולקיים' הוא נגד מכנסים כי הוא לכסות בשר ערוה, וערוה נקרא מקום שעל ידו יוכל האדם להפסיד, כמ"ש "ערות הארץ" היינו שעי"ז יוכל הארץ להכבש, ובכל מקום שברא הקב"ה שיכול האדם להבנות ממנו בנין עדי עד שם ברא מקום ההפסד שיוכל להפסיד הכל, וע"י שישמור א"ע בזה יצמח לו ממקום הזה בנין עדי עד.

מי השלוח ח"א עמ' פט' ד"ה "ואלה הבגדים"

התורה מתבססת על הברכה השניה בברכות ק"ש שנאמר בה "להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים", כאשר "לקיים" הוא כנגד מכנסי הכהן. ה'לקיים' מבטא את היכולת לשמור על נקודת החסרון כדי ליצור ממנה בנין עדי עד ולא ליפול בה.

עפ"י צורת החשיבה המקובלת, מקום החסרון הוא מקום מסוכן, שבו האדם יכול להיכנע לחולשותיו ולהפסיד את הבניה הרוחנית שבנה. לכן הוא דואג לכסות את חסרונותיו בדיוק כמו המכנסיים המסתירים את הערוה. כנגד זה, בגלל הרגישות שקיימת באדם בנקודת החסרון שבו, הוא יכול לבנות בנין עדי עד דווקא מאותו מקום חסר וכואב.

⁹ כיוון חשיבה זה נקרא בפי מי השלוח "תפארת לעושה" המשמעות של מעשה האדם כפי שהוא נראה ונתפס בעיני הבריות, הפרשנות החיצונית של המעשה

¹⁰ מי השלוח ח"א עמ' נ ד"ה ויהי ער בכור יהודה

העבודה על נקודת החסרון, מהווה עבור מי השלוח אבן יסוד בעבודת האדם, מפני שבמקום המוסתר ביותר קיימת רגישות עמוקה ודווקא דרך הנקודה החשופה שבאדם יש יכולת לפתח רגישות עמוקה יותר. לפיכך, היכולת לשינוי מהותי של האדם עוברת דווקא דרך נקודת החסרון שבאדם.

3. תשוקה

רמ"י רואה בהתמודדות עם החסרון מצב קיומי של האדם בעולם. בהתייחסות למדרש המופיע בגמרא במסכת שבת פח: המספר על התמודדותו של משה עם התנגדותם של המלאכים לנתינת התורה לבני האדם, מי השלוח מתייחס לתורה בתור "...כי הוא חייכם" – שעיקר חיות האדם תלוי בה, כי התורה משלמת את האדם במה שחסר לו מיום הולדו.

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?

(תהלים ח' 2) "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים!" – אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! – אמר לפניו: רבוננו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. – אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה, שנאמר (איוב כו) "מאחז פני כסא פרשז עליו עננו". ואמר רבי נחום: מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו. אמר לפניו: רבוננו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה – (שמות כ) "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". אמר להן: למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה – (שם) "לא יהיה לך אלהים אחרים", בין הגויים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה? שוב מה כתיב בה – (שם) "זכור את יום השבת לקדשו" כלום אתם עושים

מלאכה שאתם צריכים שבות? שוב מה כתיב בה – (שם) "לא תשא",
 משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה – (שם) "כבד את אביך ואת
 אמך" אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה- (שם) "לא תרצה לא תנאף
 לא תגנב", קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם? מיד הודו לו להקדוש
 ברוך הוא, שנאמר (תהלים ח' 10) "ה' אדנינו מה אדיר שמך" וגו' ואילו
 "תנה הודך על השמים" – לא כתיב. מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב,
 ומסר לו דבר, שנאמר (תהלים סח) "עלית למרום שבית שבי לקחת
 מתנות באדם", בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות. אף מלאך המות מסר
 לו דבר, שנאמר (במדבר יז) "ויתן את הקטרת ויכפר על העם" ואומר-
 (שם) "ויעמד בין המתים ובין החיים" וגו', אי לאו דאמר ליה – מי הוה
 ידע?

תלמוד בבלי שבת פח:

הנה דעת המלאכים שהתורה שייך גם להם אחרי כי ראו וידעו שלא
 נמצא להם תועלת בה כי התורה לא ניתנה רק להשלים החסרון כמ"ש
 תורת ה' תמימה כו',

והוא כי קנין התורה אינו כקניני הון עוה"ז כי קנין עוה"ז הוא דבר
 מותרות ואפשר להתקיים בלעדה, והתורה אינה כן רק כמ"ש 'כי הוא
 חייכם', שעיקר חיות האדם תלוי בה. כי התורה משלמת את בריאת
 האדם במה שחסר לו מיום היוולדו.

וזה דאיתא בתנא דבי' אליהו שפגע בו תלמיד אחד ואמר לו אני מתאוה
 וחומד ומצפה לד"ת והשיב לו אין תורה נקנית אלא במי שמוסר נפשו
 עליו, אף שבאמת התלמיד הזה היה חומד לד"ת רק חמדתו היה להתענג
 בה כבהון ועושר עוה"ז, וזה שהשיב לו כי לד"ת צריך שימסור נפשו
 עליה היינו למי שמכיר חסרונו ומוסר נפשו להשלים חסרונו, כי יראה כי
 באופן אחר אין לו חיים כלל,

ועל אופן הזה היה חמדת המלאכים להתורה שיהי' ש"ש נקרא עליהם
 על אופן המבואר, ולזה אמר הקב"ה למשה להשיב להם והשיב להם
 כמו שנתבאר, ...

מי השלוח ח"א רמב'

המלאכים מתאווים לתורה מפני שהם יודעים שלומדי התורה זוכים שייקרא שם שמים
 עליהם. הטעות של המלאכים היא בגישה לתורה. הם מתייחסים אליה כאל 'עושר
 ומותרות', שאכן חשובים לאדם אך אינם עיקר חייו. המלאכים אינם מבינים שהמגע של
 האדם עם התורה הוא השלמת החסרון הטבוע בו מיום היוולדו, והשלמת החסרון אינה
 אפשרות המקדמת את האדם (בחיי, בידיעתו וכד') אלא בלעדי השלמה זו, האדם
 מרגיש ש"באופן אחר אין לו חיים כלל". זוהי מוטיבציה וגישה שונה במהות ללימוד
 התורה, המביא את האדם למאמץ והשקעה עמוקים יותר שבסופם מגיע השינוי
 הפרדוקסלי: היכולת לתקן את החסרון הטבוע באדם מיום הוולדו למרות התחושה
 הקיומית היא שזה תחום שלעולם לא ישתנה].

שליבים בהיחשפות לחסרון

התעלמות- תגובה ראשונית שלא מניבה תוצאות

גילוי של חסרון הקיים באדם מיום היוולדו אינו חוויה קלה, והוא תהליך קשה וארוך
 המלווה בעבודה נפשית קשה. לפעמים, כאשר האדם נחשף לחסרון כזה, תגובתו
 הראשונית תהיה הכחשה והתעלמות מהמציאות הקשה שנחשפה אליו מתוככי נפשו.
 בפרשת ויצא, בתורה העוסקת בקנאת רחל בלאה, מתייחס מי השלוח לרחל שבאה
 בתלונות ליעקב על עקרותה- "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי". מי השלוח מסביר את
 תגובתה בתור חוסר יכולת ראשונית להתמודד עם גילוי של חסרון כואב היוצר הכחשה
 של המציאות.

ותאמר הפעם אודה את ה', איתא בגמ' אמר ר"י אם יאמר לך אדם יגעתי ולא
 מצאתי אל תאמין לא יגעתי ומצאתי אל תאמין יגעתי ומצאתי תאמין, והנה

בגמ' ודאי לא בשופטני עסקינן שזה האומר יגעתו ולא מצאתי איירי שאנו רואין שיגע הרבה ולא מצא וכן האומר לא יגעתו ומצאתי איירי שאנו רואין שלא יגע ומצא וא"כ איך שייך לאמור אל תאמין,

אך עומק הענין הוא מבואר ברחל ובלאה, כי בטח אמנו רחל כמה תפלות וכמה בקשות בקשה שיושיע לה ה', אך מפני זה לא הועיל לה לפי שנאמר ותקנא רחל באחותה והוצרכה הקנאה להתברר אם הוא קנאת סופרים שהוא לש"ש או קנאה בעלמא כפי דרך הטבע ח"ו,

והנה התנהגות הש"י עם האדם אשר באותה הטובה שנתן בהמדה, בהמדה הזאת עצמה ברא בו חסרון, ע"כ לא יוכל הטובה לצאת לפועל קודם שיתרפא חסרונו, וקודם שיתרפא החסרון לא יועיל כמה תפלות וסיגופים להאדם עד שיתרפא חסרונו ואז יושע,

ע"כ לפי שרחל הוצרכה להתברר במדות קנאה וקודם שנתבררה בזאת לא הועיל לה שום תפלה וכל יגיעתה, וע"כ כאשר בקשה מיעקב אבינו שיתפלל בעדה חרה אפו עלי', ולהבין זאת כי הלא כדין עשתה, כי מי שיש לו צרה בתוך ביתו ילך אצל חכם וכן הקשה הרמב"ן ז"ל, אך מחמת שכתוב קודם ותקנא רחל, ע"כ ויחר ליעקב מחמת שמקודם היתה צריכה להתברר קנאתה,

אך כשאמרה ליעקב הנה אמתי לפניך כו' ואבנה גם אנוכי ממנה, מזה נראה שכוונתה היתה לש"ש שהרי הכניסה צרתה לתוך ביתה, וזה פי' יגעתו ולא מצאתי אל תאמין אף שאנו רואין שיגע א"מ מ"מ לא הי' במקום הראוי לפניו להתיגע כאדם הרוצה לכנוס לבית ודופק שלא במקום הפתח אפילו ידפוק כל היום לא יועיל לו אבל כשיבא למקום הפתח וידפוק אז מיד יפתח לו,

ולא יגעתו ומצאתי מובן בלאה כי כשילדה את יהודה אמרה הפעם אודה את ה' לפי שלא בקשה ע"ז כי כבר נטלה חלקה מקודם כפי החשבון על ארבע אמהות ונראה כלא יגעתו ומצאתי, ואצל הש"י הוא הכל במשפט כי הש"י העיד עליה כי יגעה א"ע מאד בג' בנים הראשונים כמ"ש כי ראה ה' בעניי כי שמע ה' כי שנואה אנוכי, ונתן לה הש"י את יהודה כאדם שנותן הכרע לחבירו אם לוקח ממנו הרבה, ותוספתו של הקב"ה הוא מרובה על העיקר, וזהו יקרת נפש יהודה אשר גבר באחיו כי כל הגדולות יצאו ממנו, וע"ז אמרה הפעם אודה את ה', כי נפש כזה לא יולד בכח ובשכר צדקות וישרת האדם רק מברכת הש"י, כי כשיבא מכח האדם אינו בא רק כפי מעשיו, אבל מה שהש"י נותן הכרע מצדו

אז הוא בלי שום גבול ע"כ תוספתו מרובה על העיקר, וע"כ נכתב על ותהר עוד, של שמעון ולוי מונח זרקא על כי הם באו לה ביגיעתה אבל על ותהר עוד על של יהודה נקוד קדמא ואזלא היינו בלא יגיעתה והבן.

מי השלוח ח"א פרשת ויצא עמ' מא' ד"ה "ותאמר הפעם אודה את ה' "

רמ"י טוען כי אין אפשרות לדלג 'מעל' החסרון ורק להתפלל עליו אלא יש לעבוד על החסרון עצמו. בהמשך הטקסט הוא מביא את המשל לאדם הרוצה להכנס לבית ודופק בכל כוחו על הקיר ולא פותחים לו ("יגעת ולא מצאת") עד שהוא מוצא את הדלת ודופק עליה. הדלת היא החסרון שבאדם והוא המפתח להתקדמותו.

בכל טובה מצוי חסרון אשר ללא התמודדות עמו אין שינוי במצבו של האדם. החסרון של רחל אמנו הוא הקנאה "והוצרכה הקנאה שלה להתברר אם היא קנאה לשם שמים או קנאה סתם". בשלב זה, לא שייך להתפלל על הקנאה וצריך לעבור תהליך נפשי של בירור הקנאה.

בתורה זו, רמ"י לא מסביר את תהליך הבירור אך מראה את התוצאה שלו. בכך שרחל אמנו הסכימה להכניס צרתה לתוך ביתה, ידע יעקב שקנאתה לשם שמים והסכים להתפלל עליה.

היכולת להשתנות אמיתית נעוצה בברכת שמים. כדי לזכות בברכת שמים זו, האדם מחויב לעשות כל שביכולתו¹¹. כאשר האדם מגיע למיצוי יכולותיו, הוא ראוי לקבל יכולת להשתנות שהיא מעבר לכוחותיו. היוצא מדברינו, שהשינוי המשמעותי הוא לא בשליטת האדם ובעצם הוא מתנת שמים, אך הדרך להגיע לזכות זו עוברת דרך מיצוי כל יכולות ההשתדלות והשינוי שברשות האדם¹².

¹¹ מה שנקרא בשפת מי השלוח 'יגעת ומצאת'.

יגעת- עשית ככל יכולתך

מצאת- קיבלת מעבר ליכולותיך זוהי בעצם מתנה מה' שבאופן צודק האדם לא זכאי לה.

¹² על פי סוף התורה שציטטנו תכנן גם מתנת שמים על מאמץ לשינוי שהאדם עשה, גם אם האדם עצמו לא הכיר בשינוי ובהשתדלות שהיו מנת חלקו. הדוגמא של לאה שעשתה ככל יכולתה למצוא חן בעיני יעקב ולהביא את שבטי ישראל לעולם (למרות שלא הייתה מודעת לכך), גרמה לנתינת יהודה ללאה שנשמתו היא הרבה יותר גבוהה ממה שאדם יוכל להשיג בזכויותיו.

זיהוי- הגילוי של האדם שיש בו חסרון

לפעמים הגילוי של החסרון נוצר כתוצאה מאירוע או תהליך, החושף לאדם את היותו לבעל חסרון, שעד עכשיו (אולי כחלק ממערך ההגנה הנפשית) לא היה מודע אליו. אם וכאשר הגילוי לא היה טראומתי מדי עבור האדם, הוא יכול לקחת את הגילוי הזה לעולם המשמעותי ביותר של עבודת ה' עפ"י המי שלוח.

"והאלקים אנה לידו כו', איתא בפרש"י ולמה תצא זאת מלפניו כו' אלא אחד הרג שוגג ואחד מזיד כו', קושיות העולם ידוע שוגג הראשון איך הי', ונראה לפרש דהנה כתיב סומך ה' לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים, שני דברים נאמרו בפסוק הזה נופל וכופף, היינו מי שנשרש בלבו כעס או חמדה רעה ואם ח"ו מוציאה לפועל במעשה זה נקרא נופל ואם עדיין לא יצא לפועל נקרא כפוף היינו שלבו כפוף ומשועבד תחת החמדה הרעה הזאת, והש"י הוא החושב מחשבות לבלתי ידח כו' ע"כ והאלקים אנה לידו זה שהרג בשוגג אין הפירוש שכבר הרג בפועל רק שיש לו זה החסרון בלב היינו כעס ורציחה וזה שהרג במזיד היינו שכבר הוציא לפועל והרג באמת והקב"ה נותן בכאן לשניהם ההשלמה זה שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה וזהו ואלקים אנה לידו, היינו כי דבר זה עשה הקב"ה לזכותו כי כל זמן שמחשבתו הרע לא יצאת לפועל אינו נותן אל לבו לעשות תשובה, אך עכשיו שהזדמן לידו הקב"ה שהרג אדם לפועל בשוגג, וזה שנהרג הי' חייב מיתה, מתחיל להרעיש בנפשו למה אירע זאת לידי להרוג נפש בשוגג בוודאי שיש לי שורש של רציחה בלבי ועי"ז עושה תשובה:"

מי השלוח ח"א עמ' פד' ד"ה "והאלקים אנה לידו"

בדבריו על רוצח בשגגה, מביא רמ"י את המדרש הידוע שבו שני רוצחים מזדמנים לאותו פונדק. הרוצח הראשון, שהוא רוצח בשגגה יושב על סולם. הרוצח השני, שהוא רוצח במזיד, אך אין עדים לפשע שביצע, יושב בתחתית הסולם. הרוצח הראשון מפיל

בטעות מכשיר חד מהסולם וכתוצאה מכך הרוצח במזיד נהרג¹³. מי השלוח מסביר את התהליך הנפשי העובר על הרוצח בשגגה בתור גילוי שיש בו את תכונת הרצח שלא היה מודע אליה עד לאירוע הקשה. כתוצאה מכך, הרוצח מתחיל להתעורר לעבודה נפשית על התהום השחורה שגילה בתוכו- "מתחיל להרעיש בנפשו למה אירע זאת לידי להרוג נפש בשוגג, בודאי שיש לי שורש של רציחה בלבי ועי"ז עושה תשובה." "הקב"ה עשה זאת לזכותו של האדם שלא מודע לשרש החסרון שלו. באופן פתאומי הוא בא במגע עם תכונה שבגלל הקושי שלה הוא לא היה מודע לה כל השנים.

באותה צורה המי שלוח מפרש את מציאת הגביע של יוסף באמתחת בנימין בפרשת מקץ:

"האלקים מצא את עון עבדך" בשעה שנמצא הגביע באמתחת בנימין, התחיל יהודה לחשוב עצמו מאין בא עליה זו עלינו, הרי כולנו כנים ואין בינינו גנבים רק השי"ת המציא זאת לפנינו, ולמה המציא זאת. בטח נמצא במעמקי לבנו חסרון אשר אין אנחנו מכירים החסרון הזה, לכן הציא השי"ת לידינו החסרון הזה כדי שיתראה בולט החסרון ממעשה הזה. וזהו "האלקים מצא" שהשי"ת המציא זאת כדי שאנחנו נחשב דרכנו שיש לנו החסרון. והלך יהודה בלב נשבר מאוד, ואז התפללו "הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש" (תהילים ס"ט, ב') וכתוב שם: "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", היינו שידע האדם שבעת שהוא בצער ובלב נשבר אז הוא עת רצון.

מי השלוח ח"ב עמ' לג' ד"ה "האלקים מצא את עון עבדך"

"הנחת העבודה" של יהודה היא- "הרי כולנו כנים ואין בינינו גנבים רק השי"ת המציא זאת לפנינו, ולמה המציא זאת? בטח נמצא במעמקי לבנו חסרון אשר אין אנחנו מכירים החסרון הזה, לכן המציא השי"ת לידינו מעשה הזה כדי שיתראה בולט החסרון ממעשה הזה". המסקנה של יהודה היא שהגילוי הנורא על הגניבה הא-ריאלית והפרדוקסלית, היא שהדבר בא ללמד את השבטים דבר שלא היו מודעים אליו¹⁴, וזהו חסרון הקיים בכולם וצריך לבררו. הדבר הכביד מאד על יהודה- ".... והלך יהודה בלב נשבר"- גילוי

¹³ למותר לציין שהפעם יש עדים...

¹⁴ או אולי עד עכשיו לא היו מסוגלים להיות מודעים אליו.

החסרון גורם לשברון לב, היוצר רצון לשנות. הרצון לשנות יוצר את רצון- "..... היינו שידע האדם שבעת שהוא בצער ובלב נשבר אז הוא את רצון"¹⁵.
 האירוע, או החוויה הקשה העוברת על האדם, מטרתה ללמד אותו משהו חדש שלא ידע על עצמו, ורק עכשיו הוא בשל להתמודד עם הצד שבו, שלא קל לקבל את קיומו ולשנותו.

התגובה המקובלת בעולם המערבי, הבוחן את האדם מבחוץ, היא הפיכת החסרון והחולשה של האדם לקלף מיקוח נגדו ואף לאמצעי לחץ עליו בשעת משבר, על מנת לכופף אותו במשחק הכוחות המצוי בעולמנו.

הראשון שהשתמש בחסרון האדם כדי להשפילו, להכשילו וללכוד אותו בחסרונו היה הנחש בגן עדן. מי השלוח מתייחס לנחש בגן עדן כסטרא אחרא הנלחם נגד התורה. התורה ניתנה לבני האדם כדי שיוכלו להשלים חסרונם, לעומת הנחש המכוון לנקודת החסרון של האדם כדי "ללחוץ" על החסרון וליאש את האדם מן השינוי. "וכאשר נאמר לאדם ומעץ הדעת לא תאכל מזה קפץ עליו הנחש, כי כן דרך השונא לכוון את החסרון במי ששונא ללכדו בחסרונו, וכשנאסר לאדם לאכול מפרי עץ הדעת היה מפני שיש לאדם חסרון בזה האכילה ובאמת היה גם האדם מיוחד מזה שהצריך הש"י להגדיר בעדו כמו שיתבאר, ולכן קפץ עליו הנחש והכשילו בזה" (מי השלוח ח"א עמ' טו' ד"ה ויאמר אל האשה"). זהו השלב המסוכן ביותר בתהליך הזיהוי, מפני שיחס לא מאוזן לגילוי יכול ליצור פחד והתאבנות.

הסכנה בזיהוי החסרון דרך עימות עם הנחש (או עם שונא של האדם) הוא בהכנסת האדם לעמדת מגננה או לעמדת ייאוש. לכן, לא נוצרת כאן ההכרה החשובה של בעל החסרון בחסרונו, ולקייחת אחריות על החסרון. הסכנה במפגש עם הנחש היא ההשתכנעות שהחסרון הוא מצב סטטי שלא ניתן לשינוי.

דרך נוספת של האדם לזהות את החסרון הקיים בו היא דמיון מודרך.

¹⁵ רק במצב נפשי כזה הרצון לשנות הוא כל כך חזק עד שהוא הופך מאפשרי 'מותרות' ל'דברים הנוגעים לנפש האדם' ואז האדם מרגיש ששרש קיומו תלוי בדבר והשאלה אינה האם אני רוצה לשנות? אלא איך אני יוצר שינוי במציאות כה קשה שנגלתה לעיני והייתי מעדיף כלל לא להיות בה.

"העז איש רשע בפניו וישיר יבין דרכו" והכתוב הוא: "יכין דרכיו", והענין בזה, כי כשאדם רוצה לידע החסרון שלו יחשוב קודם המעשה, כי בשעת התשוקה אין ביכולתו לחשוב דרכיו ולהכיר חסרונו, כי בעדנא דיצה"ר לית מאן דמדכר ליצר טוב, לכן עיקר העצה הוא לחשוב כאילו רוצה לעשות עכשיו ומזה יכיר החסרון שלו ויכול להשמר מזה, ולכן הכתוב: "וישר הוא יכין דרכיו", אכן כשאינ מכיר חסרונו לזה הקרי הוא "וישר", היינו כשרוצה להישיר דרכיו אזי השי"ת מתנהג כנגדו גם כן במדת ישר והוא יבין דרכו שהשי"ת יתן לו עצות ובינה בלבו להבין ולהכיר חסרונו.

מי השלוח ח"ב עמ' קסח' ד"ה "העז איש"

היות ובשעת מעשה נאמר "בעדנא דיצר הרע לית מאן דמדכר ליה ליצר הטוב", הרי שבשעת החטא אין לאדם יכולת להשתמש בדעתו כדי להבחין בין טוב לרע, וכך גם אין לו אפשרות לזהות את חסרונו. לצורך כך, מי השלוח מציע תרגיל, בו האדם נדרש לדמיין סיטואציה שבה הוא רוצה לעשות מעשה רע, ללא עשיית המעשה בפעל. בדרך זו האדם יוכל לזהות את החסרון שקיים בו.

שלבים בהתמודדות עם החסרון

ההתמודדות הראשונית עם החסרון- צמצום

התגובה הראשונית לאחר הגילוי של החסרון, הכאב העצום הכרוך בו היא הצמצום. הצמצום האישביצאי בא מתוך הסתכלות שלמה, הרואה בתגובה לחסרון צורך פנימי ועמוק הנובע מתוך כאב¹⁶. לכן, השינוי הוא קשה לביצוע, אך בא מתוך שלמות של האדם עם ההתרחקות מהדפוס ההתנהגותי חרף הקושי שבשינוי. בצמצום האישביצאי יש החלטה שכלית הבאה מתוך מעורבות רגשית מלאה ביחס למעשה¹⁷. לעומת תפיסה זו של צמצום, ישנן הסתכלויות אחרות הרואות בהחלטה לשנות החלטה שכלית הצריכה לגבור על הרגש.

¹⁶ הזעקה העולה בגילויים קשים כאלה במי השלוח היא "למה נשאתני ותשליכני?"
¹⁷ ומתוך בחירה לצמצם את הרגש למקום מוגדר ומסוים כדי ליצור שינוי בהרגלים.

הצמצום, אליבא דאישביצאי, נעוץ בהבנה שהרצון האישי בנקודה זו של החסרון הוא פגום ומשובש. מתוך רצון להידבק ולהרגיש את רצון ה', אני מחליט כצעד ראשון לצמצם בו את כל פעולותי, ואפילו הפעולות המותרות בתחום של החסרון¹⁸. לדוגמא: אם אדם סובל מתאוות האכילה, כאשר הוא רוצה להתחיל לתקן את חסרון האכילה הקיים בו, עליו לצמצם את כל צורות האכילה שלו ואפילו אכילה בסעודות שבת. למרות שסעודת שבת היא מצווה בעלת ערך רוחני, הצמצום העכשווי יאפשר מגע יותר מבורר בעתיד. כל עוד המגע עם האכילה הוא מגע תאוותני של "לאכול ללא גבולות", גם האכילה בשבת היא מצווה שאין בה אחדות של הרצון האנושי עם רצון ה', ולכן בטרם ה"התפשטות" באכילה, חובה על האדם לצמצם עצמו כדי לאפשר לעצמו להיפגש עם נצוצות של רצון ה'. על ידי כך, הוא משנה את האופי של אכילתו.

בתורה בה מי השלוח עוסק בחשיבותו של הצמצום בכל צורות המגע עם העולם, הוא אומר:

"כשמערב הצמצום בכל דבריו בלי בהילות מצד אחד ובלי חוסר חשק מצד שני ורק כאשר רואה שזהו רצון השי"ת יראה את החשק בפועל. אך לגבי דברים עין רואה ולב חומד בזה הוא נוגע וצריך לצמצם בזה"
ח"ב עמ' קפ' מסכת ברכות מ. "אמר רבא"

זהו תהליך המראה לאדם את מוצא פי ה' שבכל דבר. תהליך זה משחרר אותו מהבהלה התאוותנית מחד, ומאידך, לא דורש ממנו סגפנות "דתית" הטוענת שכלל אינו בעל רצון וחשק. הדברים נכונים על אחת כמה וכמה בשורש חסרונו של האדם, בחסרון התולדה שבו, בו הוא רחוק מאד מלראות מהו רצון ה' באותו הדבר.

¹⁸ מכח הרצון לגלות את רצון ה' אדם מוותר על הרצון שלו כפי שהוא כרגע כדי להוריד את החסימה מהמפגש עם רצון ה'.

תשוקה לד"ת

התיקון העמוק של שורש החסרון, נוצר ע"י שלב כמעט פרדוקסלי אך מאד קיומי של הליכת האדם עד נקודת שיא הרצון. התשוקה לדברי תורה היא הרצון העמוק והקיומי ביותר לשמוע את דבר השי"ת, גם כשאינני מבין, והיא היוצרת את תיקון שרש החסרון.

וילך משה וידבר את הדברים האלה כו'. הליכה הוא לשון טרדה, כי הי' קשה בעיניו איך יוכל האדם לתקן החסרון המוטבע בשורשו מיום הולדו מצד אב ואם אשר בחטא יחמתנו אמו?

אך כאשר נאמר לו פרשת הקהל שנרמז לו כי האדם יכול לתקן ג"כ החטא הנולד בו אשר יבא לאדם משורשו ושורש אביו ואמו, אז נתמלא בשמחה, כי נאמר אם תשוב ישראל כו' אלי תשוב, כי האדם כשעושה עבירה ח"ו אז יבוש בדעתו נגד חבריו אף שאין חבריו יודע בו מ"מ אין הוא בנייחא מפני שיודע שחבריו טוב ממנו וזה אינו תשובה שלימה, ע"כ אמר הנביא אלי תשוב, היינו שיתבייש האדם מפני השי"י שלא יעשה מה שלא צוה ה',

כי השי"י נתן לישראל תרי"ג מצות שהם עצות לישראל איך יוציא ממחשבתו תאות הרעות שהם משורשים בלבו, מחמת שהוא בעוה"ז הנקרא מקום טומאה כדאיתא בגמ' ונופה נוטה למקום טומאה¹⁹, לכן נתן השי"י עצות לאדם איך להסיר מאתו התאות כגון מצות ציצית שיהי' לאדם יראת ה' ומצות תפלין שמורה על תקופות כמו שמבואר במקומם,

אך במדות הרעות הנטבעים באדם מיום הולדו שבא לו משורש אביו ואמו ועליהם אמר הנביא ופושע מבטן קורא לך²⁰, ע"ז נתנה פרשת הקהל כדאיתא בגמ' וטף למה באו כדי ליתן שכר למביאהו²¹ היינו שע"י התשוקה שבאביו ואמו שיכנסו ד"ת באזני התינוק אף שאינו יודע מאומה כאמו של ר' יהושע בר חנינא כדאיתא בגמ'²² ע"ז יתוקן באדם אף המדות שנטבעו בו מבטן אמו, והתשוקה הזאת נקראת שימושה של תורה שהיא גדולה מלמדה שע"ז יכול לרפאות את הקודם,

¹⁹ קידושין מ:

²⁰ ישעיהו מח ח'.

²¹ חגיגה ג.

²² ירושלמי יבמות פ"א ה"ו.

והיינו למביאהן שגם אביו ואמו יתוקנו ג"כ, וע"ז יתואר ר"י בר חנינא במעלות אשרי יולדתו²³ לפי שהוא תיקון את הקודם היינו תשוקת אביו ואמו שהי' להם בשעת זווג, וממילא הי' נקי אגב אמו, וכאשר ראה מרע"ה את זאת אז נתמלא בשמחה.

מי השלוח ח"א עמ' קצו ד"ה "וילך משה"

תורה זו של מי השלוח עוסקת בשאלה איך יתכן שאדם יברר את החסרון הקיים בשרשו ('חסרון התולדה')?

התשובה שמי השלוח נותן היא: "גדול שימושה של תורה יותר מלימודה". התשוקה ללימוד תורה שהיא גדולה מהלימוד עצמו, יוצרת תיקון תכונות של האדם, הקיימות בו מיום היוולדו. מי השלוח מביא דוגמא המבטאת את שימושה של תורה מהתלמוד הירושלמי, המספר על אמו של ר' יהושע בן חנניה שהביאה אותו כתינוק לבית המדרש כדי שישמע את לימוד התורה, למרות שברור בעליל שמטרתה לא הייתה שהוא ילמד תורה, אלא יהיה נוכח בשעת הלימוד, על אף חוסר התרומה האינטלקטואלית לילד²⁴. תשוקה זו יצרה את הבסיס להתפתחותו המתבטאת ברצון לקבל (או לדעת בלשונו) עוד ד"ת.

פעמים רבות, היחס האנושי לתכונת חסרון התולדה הוא יחס דטרמניסטי. האדם מרגיש שהוא 'נולד' כך ואין לו בחירה לגבי התכונה הספציפית הזו. היחס הדטרמניסטי יוצר אצל האדם חוסר אמונה ביכולת ליצור שינוי. חידושו של המי שלוח הוא בקבלת התחושה הקיומית של האדם כמצב בלתי משתנה. הוא מקבל את חווית חוסר האונים מחד, ומאידך אין הוא מקבל זאת בתור מצב בלתי ניתן לשינוי.

יש בהליכה מעבר להגיון, מעבר לתפיסה שלי את עצמי, במוכנות ובהשתוקקות לתורה, את היכולת ליצור שינוי קיומי אצל האדם, שהוא מעבר לתפיסתו העצמית את עצמו. השינוי נעוץ במוכנות להתמסרות ללא גבולות שאין תוצאה ברורה בצדה, אבל דווקא

²³ אבות פ"ב מ"ח.

²⁴ ייתכן ושימושה של התורה אפשרי רק כאשר אנו מתנתקים (ומתנתקים) מהשאלה "מה יצא לי מזה?" או "מה התחדש לי?" או "מה הבנתי?" כי אז הלימוד הופך להיות לחלק מתועלת כזו או אחרת.

הכוליות שאינה מתחשבת עם התוצאה יוצרת את האפשרות מצד האדם ליצור שינוי בשרש חסרונו.

תשוקת ההורים, שהתינוק ישמע את מעמד הקהל, למרות ידיעתם שמבחינה טכנית אין להימצאותו במעמד משמעות נקודתית, יכולה ליצור את השינוי אצל הילד. כפי שמתבאר בהמשך, השינוי אצל הילד מתקן גם את פגם ההורים היוצר את חסרון התולדה אצל הילד.

יש כאן נקודה מאלפת למחשבה: ההורים, שאינם מסוגלים לתקן את חסרון עצמם [אולי בגלל החוויה הקיומית שהזכרנו לעיל, או בגלל התרגלות לדפוס רוחני או התנהגותי מסוים], יכולים ליצור את תיקון אותו החסרון אצל הילד, היוצר בעקיפין תיקון של ההורים.

יתכן והעמידה מול פרדוקס השינוי הקיצוני אינה אפשרית לאדם, אלא רק כאשר הוא רוצה לגמול את הזולת מאותו הדפוס הקיים אצלו. התופעה נקראת בלשון חז"ל "הפוסל במומו פוסל". לעתים, אדם לא מסוגל להכיר בחסרונו עד כדי כך, שרק ראיית אותו החסרון אצל הזולת יוצרת אצלו התנגדות חריפה, דרכה הוא זוכה להתוודע לאותו החסרון הקיים אצלו.

לפי תפיסת המי שלוח, החסרון באישיותו ובדפוסי התנהגותו של האדם, נוצר כתוצאה מתשוקת ההורים בשעת זיווג²⁵, המבטאת באופן עמוק את הקשר הרוחני בין הילד להורים. התשוקה בזיווג מבטאת את נקודת ההיזקקות של האיש לאשה וכן להיפך. היזקקות זו נובעת מחסרון השלמות שבאדם. בשעה שבני זוג קרובים זה לזה, גם החסרונות העמוקים ביותר שבהם באים לידי ביטוי. ההיזקקות מבטאת צורך קיומי עמוק להכרה באדם כשלם ומוכל (חרף כל חוסר השלמויות שבו).

²⁵לענ"ד, אין למי שלוח כוונה לומר שאסור להורים להנות או להשתוקק איש לרעהו בשעת הזיווג ולדעתי עומק האמירה שלו מבוססת על תפיסה המודגשת בסוד ישרים על התורה מכ"ק פרשת וירא עמ' כה בה חטא אדם וחווה בגן עדן הוא חוסר ההמתנה לזמן שבו יהיה נכון להשפיע את השפע של הזיווג ובמילים אחרות: הרצון של האדם להשפיע בטרם זמנו נובע מהרצון של האדם שהפעולה 'תקרא על שמו' ולא להיות צינור לשפע האלקי. הדבר נובע מה'אני אמלוך' שהוא הרצון האנושי לנפרדות ושליטה ללא התערבות אלוהית בפעולותיו

היחס בין ידיעה לבחירה במי השלוח לאור תפיסת החסרון.

היחס בין עולם הבחירה לעולם החסרון- החסרון בראי שאלת הידיעה והבחירה.

הנחת היסוד, הגורסת שקיים מצב אותו אנו מגדירים כחסרון התולדה, מעלה בהכרח שאלה- אם האדם נולד עם חסרון כה ראשוני וקיומי, האם הוא יכול לבחור לשנות את אותה התכונה או שמא הדבר כלל אינו בבחירת האדם. כדי להבין את ההקשר של הדיון, אני רוצה לבאר תחילה את המושגים 'עולם הידיעה' ו'עולם הבחירה'.

עולם הידיעה הוא עולם המתנהל עפ"י תכנון הבורא מששת ימי בראשית, ואין בו משמעות לבחירת האדם. כל מעשה נובע מההחלטה האלקית הראשונית. עולם הבחירה הוא עולם התלוי אך ורק במעשי האדם- אם בחר בטוב, העולם מתקדם לכוון החיובי, ואם בחר ברע, העולם נסוג לכוון השלילי. תפיסת 'עולם' כזה מכילה בתוכה את מערכת השכר והעונש על מעשי האדם.

קיומו של עולם הידיעה מעלה שאלה קשה: אם כך, הרי כל הבחירה של האדם בעולם היא חסרת משמעות, ואם העולם מתנהל בצורה כזו הרי שהעולם דטרמניסטי. בעולם דטרמניסטי אין מקום לבחירה של האדם, וודאי שאין משמעות לשכר ועונש על מעשי האדם הרעים והטובים.

הרמב"ם²⁶ עוסק בשאלת הסתירה בין הבחירה לידיעת ה', ודרך הפתרון שהוא מציע מפרידה בין ידיעת האדם לידיעה²⁷ של הבורא. ידיעת האדם, היא ידיעה הנפרדת מהנודע²⁸. האדם צריך להתאמץ בכדי לדעת דבר מה שלא ידוע לו: אם הצליח לרכוש ידיעה מסוימת, הרי שהדבר לא קיים מבחינתו כשאלה. לדוגמא: אם אני יודע את סוד

²⁶ הלכות תשובה פרק ה' הלכה ה' ואילך

²⁷ המונח ידיעה בהקשר זה הוא מונח מושאל, מפני שפירושו של המונח ידיעה הוא פירוש המתייחס לאדם ובהכרח לא מגדיר את ידיעתו של הבורא

²⁸ כוונתי לדבר שאותו יודעים כגון: הנודע בשעור מתמטיקה היא המתמטיקה

האטום הדבר איננו סימן שאלה לגבי. הידיעה הופכת את המידע הנתון בידי לוודאי ואין אפשרות לשנותו.²⁹

לעומת האדם, הבורא אחדותי ואינו סובל משניות זו בין היודע לנודע. ידיעתו של הבורא לא מכילה ידיעה שהיא חיצונית לנודעים, אלא מכילה את הנודעים. לכן, ידיעתו שונה בהכרח מידיעת הנבראים, ואינה מכילה את הוודאות האנושית של הידיעה האנושית. ידיעה כזו אינה סותרת את בחירת האדם, מפני שאינה מכילה את הוודאות בתוצאות מעשיו, ומשחק החיים נשאר פתוח...

לעומת פתרונו של הרמב"ם, המתייחס להבדלים בין ידיעת הבורא לידיעת האדם, הפתרון האישיביצאי מתייחס לידיעה כוודאות, ואל הבחירה כמצב של חוסר וודאות.³⁰ הפתרון טמון בתפיסת האר"י, האומר "במקום הידיעה אין בחירה ובמקום הבחירה אין ידיעה". משמעותה של אמירה זו היא בחלוקה ברורה בין העולמות. אדם הנמצא בעולם שלנו חלים עליו כללי עולם הבחירה. השכר והעונש לא סותר את קיומו של עולם אחר שבו קיימת החוקיות של עולם הידיעה.³¹ עם כל זאת החוויה הקיומית של אדם הנמצא בעולם הבחירה היא שאין עולם של ידיעה.³²

לפי התפיסה האישיביצאית, המעבר מעולם הבחירה לעולם הידיעה מתאפשר רק כאשר אדם ממצה את עולם הבחירה באופן מוחלט. רק אז, הוא זוכה לעבור לעולם הידיעה, בו הוא זוכה לראות את המוכרחות שבהשתלשלות הדברים.

²⁹ תורתו של פרויד מבוססת על הנחה זו. היות והמטפל יודע את שרש מצוקות נפשו של המטופל אין הדבר ניצב כשאלה לפניו אלא יש לו ודאות לגבי שרש בעיותיו של המטופל. עפ"י צורת הסתכלות זו, אין ביכולתו של המטופל ליצור שינוי בתהליך חייו והוא בהכרח תלוי בישועתו של המטפל.

³⁰ בעולם הבחירה תמיד קיימת השאלה- מהו רצון ה'?. אין הדבר סותר את תקפותן של המצוות כמייצגות ביטוי קבוע של רצון ה' בעולם. אין בכונתי לעסוק מעל במה זו בסתירה בין השאלה העכשווית על רצון ה', לבין המצוות המהוות רצון קבוע וסטטי אך כדאי לעיין במאמרה של ר. אליאור "תמורות במחשבה הדתית בחסידות פולין בין 'יראה' ו'אהבה' ל'עומק' ו'גוון' " תרביץ שנה סב' חוברת ג' ניסן-סיון תשנ"ג ירושלים.

³¹ ניתן לראות דוגמא טובה לכך בהבדל בין העולמות הקבליים. ההבחנה הברורה והיסודית בין עולם האצילות שבו המציאות האלקית ברורה לעומת עולמות הנמוכים מהאצילות: בריאה, יצירה ועשייה שבהם המציאות האלוקית אינה אחדותית לעולם וקיימת ברמות שונות של הסתר. הדבר בולט ביותר בעולם העשייה המתאפיין בחוסר בהירות קיומי המתבטא בשאלה אם יש מנהיג לבירה.

³² הדבר בולט במיוחד כאשר האדם נמצא בשלב של ריחוק או כאב. מבחינתו עולם הידיעה הוא אפילו לא ברמה של ידיעה מנחמת. זהו עולם שאינו קיים בעולמו האישי (כאשר אדם בהסתר או הוא בהסתר ולא בחיבה נעלמת...)

ברצוני להביא דוגמא קטנה מחיי הפרטיים כדי להמחיש את המעבר בין עולם הידיעה לעולם הבחירה:

בסוף שירותי הצבאי נפגעתי מאד מ"עקיפה" מסוימת של חבר קרוב, שפגעה בי ובתדמייתי העצמית בצורה חזקה וכואבת. במשך תקופה ארוכה הסתובבתי פגוע ועצוא על האמת שהתגלתה לי. כיום, ממרחק של כמה שנים אני יכול לומר שפגיעה זו הייתה התחלה של שרשרת שינויים, בזכותם עשיתי את אחד הצעדים המשמעותיים בחיי. מנקודת המבט שלי כיום, אני שמח על השינוי שהצלחתי ליצור בדפוסי חיי הפרטיים. למרות שאני שמח על המצב כיום, אין הדבר אומר שאני מעוניין להיפגע פעם נוספת בצורה כל כך כואבת. ההיפך הוא הנכון – דווקא בגלל שחוויתי את הכאב העז שבפגיעה, אני אעשה הכל כדי לא לחזור לחווית העלבון הצורב שהצלחתי לחוש. השמחה בתוצאה של התהליך איננה הופכת את ההסתכלות ההווית למבט האומר – 'לא נורא, נתגבר'. ההיפך הוא הנכון: רק המוכנות לחוות את הכאב מהמקום בו אני נמצא, נותנת את האפשרות בכוא היום לבנות ולהצמיח תנועת חיים, מתוך התהליך שהחל בחוויה קשה.

עפ"י הפרשנות שלי, מיצוי עולם הבחירה מתבטא דווקא כאשר האדם לא מבצע קפיצה לעולם האידאולוגי כדי להתגבר על הקושי הקיומי שבו הוא נמצא. רק הבחירה עד קצה גבול היכולת נותנת את הפתח לעולם שבו אדם מסוגל לוותר על הצד הבחירי שבו מפני שהבחירה נתמצתה עד תום.

אני רוצה להבהיר את הסוגיה דרך שתי תורות עוקבות במי השלוח והערת הגליון³³ עליהן:

ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה, ענין השני דרישות, כענין רמז שמרמז בגמ' על דואג ואחיתופל שלמדו שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר הרומז לגגה של למ"ד, כי האות למד מורה על ישוב הדעת וסדר בכל מצות ל"ת עם כל הספיקות שנולד בהלאוין האלו,

³³ הגליון הוא רבי חנוך הייניך ליינר שהביא לדפוס את כרך א' של המי שלוח. הוא עצמו נכדו של מי השלוח ובנו של הבית יעקב. בעל מחבר הספר סוד ישרים על התורה ועל המועדים, שפוני טמוני חול פתיל תכלת ועוד. בגלל היותו המוציא לאור ובעל הגליון של המי שלוח ניתן לראות מקבילות רבות בין הערותיו על הספר ודרך קריאתן את תורות סבו לספר סוד ישרים בו הוא מרחיב בדרכו הקיומית-קבלית את המי שלוח

מי השילוח ח"א- פרשת שמיני עמ' קו' "ואת שעיר החטאת"

בפסוק המתאר את שאלת משה את אהרן, מדוע לא אכל את שעיר ראש חודש ביום השמיני של ימי המילואים כפי שצווה מלכתחילה, נאמר: "ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה". מי השלוח מבאר את החזרה המילולית הכפולה במילים "דרוש דרש". הרי לכאורה יש כאן מלה מיותרת ומספיק היה לכתוב "ואת שעיר החטאת דרש משה". ההדגשה המילולית "דרוש דרש" באה לרמוז לגמרא המספרת על דואג ואחיתופל, שלמדו שלש מאות הלכות בנושא שכלל אינו ריאלי [מגדל הפורח באוויר]. המגדל הפורח באוויר מזכיר אסוציאטיבית את גגה של האות ל', שמבחינה ויזואלית לא נוגע באות עצמה. גגה של האות ל' מסמל את המקום אליו אדם מגיע לאחר שהצליח לעמוד בכל מצוות לא תעשה. מקום זה תלוש מהתהליך. יש קפיצה בין המאמץ של אדם להשמר מטעות, לבין רגע ההכרעה, הרגע בו הוא מגיע לעולם הודאות.

וגם מורה על ישוב הדעת בתנועה אחרונה בבליעת המאכל מבית הבליעה לגוף להכיר ולהבין איזה שייך לו³⁴,

יישוב הדעת בבליעת המאכל הוא היכולת להכריע מתוך כל הספקות במציאות העומדת לפני. למרות כל הספקות הנולדים במציאות של 'לא תעשה', אדם צריך לדעת מהו החלק השייך לו וכיצד עליו לנהוג. ובמלים אחרות: אדם צריך את היכולת להכריע אחרי כל הבירורים שעבר. גם אחרי הרבה בירורים, רגע ההכרעה הוא מפחיד ולעיתים הוא נחוות כחסר קשר, לכאורה, לכל התהליך שהוביל אליו.

וזה שהשיב לו אהרן אם שמעת בקדשי שעה לא שמעת בקדשי דורות,

אהרן עונה למשה, שדבריו נכונים ב'קדשי שעה'. זוהי היכולת להכריע (ובהקשר של הכהן לכפר) בהווה, בזמן כפרה על חטא נקודתי, בו האדם מצווה להתמודד כפי כוחותיו, וגם להכריע ולהשתנות במקומות שבהם הוא יכול. לעומת 'קדשי שעה', 'קדשי דורות' מסמלים את ההתמודדות עם עצם הספק או עצם החסרון הקיים באדם. הכהן יכול להתמודד רק עם 'קדשי שעה' ולא עם 'קדשי דורות'.

³⁴ מכאן ואילך אני ממשיך בציטוט מקוטע של שתי התורות העוקבות במי השלוח כדי להסביר בצמידות לטקסט.

וזה שנאמר דרוש דרש משה שהשיב לו אף שדרשת כל צרכך מ"מ אין לך להקל בקדשי דורות,

עצם הדרישה של 'תנועת הבליעה' המבטאת את הכפרה ע"י הכהן היא נכונה, אך היא נעשית טעות כאשר הדרישה לכפרה או לתיקון מפסיקה לחיות בהווה והופכת לרצון לפתור ולהכריע מראש כל מציאות של חסרון שקימת באדם. ובשפה חסידית: ההווא אמנא של האדם שהוא יכול להתמודד עם שרש החסרון הקיים בו, ולא עם החסרון כפי שהוא מופיע עכשיו, היא שרש הטעות. טעות זו מתבטאת ברצון למצוא פתרון קסם להווית העולם המורכב שהאדם חי בו, מתוך חיפוש מוטעה של התמימות שהייתה בגן עדן, לפני שנוצר הפירוד המאפיין את עולם ההסתר.

וזהו סמיכות הפרשיות אחרי רואו כי בניו נענשו לפי שרצו להסתכל בנסתרות ועתידות,

הסמיכות של סיפור אי אכילת אהרן ובניו את שעיר ראש חודש לפרשיית מיתת בני אהרן, מלמדת על הסיבה שגרמה למותם: הרצון לעסוק בנסתרות ועתידות הוא הרצון לכפר על תופעת החסרון הקיים בעולם, הגורמת במקום מסוים לדילוג למקום על אנושי בגלל חוסר ההתמודדות עם הכפרה בהווה. ההתמודדות עם עצם תופעת החסרון במקום שלאדם אין נגיעה בו, מקבעת את חוסר הפתרון של ההתמודדות בהווה.

וזה בהכרח לנו להבין כי קדשי דורות חמורים מאד וחביבים בעיני הקב"ה למאוד לכן אינו נכון לאכול,

העיסוק בכפרה על עצם החסרון, הוא חמור וחביב בעיני הקב"ה, ולכן אין לכהנים את האפשרות לכפר (או להתמודד) מבחינה קיומית. לפיכך, קרבן שעיר ראש חודש הראשון בתולדות העולם, הבא לכפר על חסרון המציאות, הוא בדרגת קדשי דורות ולא ראוי לאוכלו.

ואחר הצער גדול שהי' להם ממיתת נדב ואביהו עי"ז זכו וניתן להם הבדלות ממאכלות אסורות:

יש כאן הרמז לצעד הנכון שעשה אהרן- בכך שהסתייג מאכילת הקרבן הוא קיבל ציווי בעל אופי דומה, היבדלות ממאכלים אסורים.

ומיד בתורה שלאחר מכן ח"א עמ' קז' "וישמע משה"

”וישמע משה ויטב בעיניו”,

אח”כ הבין משה הענין שיפה עשה אהרן שלא אכל השעיר של ר”ח,

משה הבין מדוע נמנע אהרן מלאכול את שעיר ראש החודש הראשון בעולם.

אך לפלא בעיניו מהיכן דן אהרן כן הלא אחר כל הדרישות הי’ לו לאכול,

כמ”ש אכול תאכלו אותה בקודש כאשר צויתי,

עדיין משה לא הבין איך אהרן עבר על ציוויו שהיה מאת ה’.

עד שהשיב לו אהרן מענין נדב ואביהו,

עד שאהרן ביאר לו את הסיבה של מיתת נדב ואביהו, שנבעה מהרצון לכפר על עצם

החסרון כמו שהסברנו בתורה הקודמת

ובזה הענין נמצא עמקות גדול כי שעיר ר”ח רומז להבאת כפרה על מעיטת

הירח, ושעיר ר”ח הראשון נשרף שלא רצה אהרן לאכול

שעיר ראש חודש מבטא את הכפרה על החסרון הקיים בעולם, כפי שהוא מתבטא

בעולם בחודש שהוא מוקרב. לעומתו, שעיר ראש חודש הראשון מבטא את הכפרה על

עצם החסרון שמאז בריאת העולם.

ומזה הבין משה עד עתה, והדברים עמוקים:

על תורה זו מופיעה הערה של הגליון.

”כי ענין כל הקרבנות שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים הוא שהקב”ה

יחתום את שמו על החטא כי מאיתו יצאו הדברים, והנה לפעמים יש שהקב”ה

לא יחפוץ בתקון האדם מפורש בעוה”ז או יארע פסול בקרבן

לפעמים, הקב”ה לא רוצה שהאדם יגיע לשלב בו הוא רואה את רצון ה’ שהיה בחטא.

והנה בזה נמצאו כמה חילוקים בפסולי קרבנות:

אם פסול יוצא לחוץ, מורה כי אין הקב”ה רוצה בתקון האדם בעוה”ז רק בלתי

כשיבוא השמש וייטהר לעתיד. האדם עדיין לא ראוי לתקן

ופסול נכנס לפנים הוא שהשי"ת מעיד על זה שזה המעשה היה מאתו ית'
[1]אכן אין לאדם שום חלק בה ולא על שם האדם ייקרא.

כשם שהאדם לא אחראי על החסרון הקיים בבריאת העולם, כך גם אין לו אחריות על החטא הספציפי שחטא (כאן יש הדגשה של הקב"ה שאין לאדם אחריות או שותפות בחטא כלל)

וענין שעיר ראש חודש מורה על מיעוט הירח והוא על החסרון שבשרש כל נברא כמו שכתוב 'ופשע מבטן קרא לך' (ישעיה מח'), כי כל נברא נושא ההפסד והאדם צריך לתקן זאת ובזאת יש להאדם טענה עצומה נגד השי"ת למה ברא אותו בחסרון, ולכאורה אין תפקידו לתקן (את חסרון התולדה).

האדם יכול לטעון כלפי ה' - "למה נבראתי כך?" והרי הדבר לא בשליטת האדם! דווקא המוכנות לתקן ולהתמודד עם הנקודה שעליה הוא מרגיש שהיא קיימת מיום הוולדו, יוצרת את היכולת לשנות ולכפר בשרש החסרון של האדם.

וזהו: 'הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח' ובזה כביכול הקב"ה נקרא בעלים [של הקרבן], וזהו 'כהנים אוכלים [ובעלים מתכפרים]' וכו' כי באכילת כהנים מזה הקרבן שלוחינו הם שאנחנו מקבלים עלינו שאנחנו חייבים גם בזה החסרון ועלינו מוטל לתקנו.

ובזה אנו נעשים שותפים לקב"ה ומקבלים על עצמנו לתקן את חסרון המציאות ואת חטאינו כתוצאה מכך. למרות שיש לאדם טענה מעולה - "למה נבראתי כך? הרי אני לא אשם", עצם המוכנות לבחור לתקן את מה שנראה כלא נשלט וחסר שינוי, היא מה שיוצר את תקון החסרון.

וזה הענין שדרש משה השתי דרישות(שעליהן דיבר מי השלוח למה מוזכר פעמיים 'דרוש דרש'), כי בקרבן אחר יוכל להמצא אלו השני פסולים לפי שאין הקב"ה רוצה בתקון, אבל בזה הקרבן שצווה השי"ת כי אנחנו נקבל עלינו מה פסול יוכל להמצא בון[?], יוצא או נכנס (הכוונה היא לסוגי הפסול של

הקרבות שהוזכרו בתחילת ההערה) הלא עלינו מוטל לקבל זאת עלינו וחלילה מלסרב בזה,

משה מביט מצד השי"ת הרוצה בקרבן

וזה שמבואר תשובת אהרן אף שדרשת כל צרכך מכל מקום אין לך להקל בקדשי דורות כי הבין זאת ממיתת בניו,

והשיב לו: מאחר שהקב"ה הטביע בעולם כי דעת האדם אין ביכולתה להניח אחר עבר עליו מעשה כזה וזה גגה של ל' המבואר, כי אמר לו: אף כי מצד הדין אין לי מה להשיב מכל מקום הלא לא היה ביכולתי בתנועת בליעת המאכל לבלוע זאת הקרבן ובטח גם זה החסרון מה' הוא,

הכוונה לחוסר היכולת האנושית להכיל את חסרון המציאות, כאשר הוא פוגע באדם עצמו, כמו במקרה של אהרן שלא מוכן לכפר על חסרון המציאות כאשר בניו מונחים מתים לפניו.

כאן אהרן לא יכול לבחור לכפר מפני שהסטואציה הזו כבר מחוץ ליכולת שלו לבחור. בחירה לכפר בסטואציה שאינה בבחירתו הופכת את הכפרה לחוסר התמודדות.

וזה ששמע משה והוטב בעיניו כי הבין העומק עד עת קץ, כי באמת השי"ת צווה שהאדם יקבל על עצמו לתקן חסרון התולדה, אבל במקום שאין יד האדם מגיע שם יסוד השי"ת שיהיה טענה בלב האדם: 'למה בראת אותי כך?' וכדי שיוכרח הקב"ה כביכול לתקן.

כאן האדם כבר לא יכול לתקן, ונסיון לתקן ייחשב כזיוף. רק נשאר לו לטעון מול השי"ת בכאב הכי גדול הקיים באנושות – פגישת חוסר היכולת שלי. התוצר הוא פניה כנה לה' היוצרת את 'ההכרח' של הקב"ה לתקן.

וזה שהפריש בין קדשי דורות לקדשי שעה האיך אוכל לקבל עלי לעולם שאני הוא החייב בכל דבר אף שלא היה לי בה שום בחירה?, אכן זה היה בלתי (רק) לעיני אהרן אבל משה ראה מפורש כי הקב"ה לא יעזוב שום נפש מישראל בחטא לכן היה מהניקל לו לקבל עליו את הכל. גליון.

אהרן מוכן לקבל על עצמו לתקן את חסרון התולדה רק במקום שבו הוא מרגיש בחירה. במיתת בניו, אהרן נפגש פגישה נוראית עם חסרון התולדה אך ללא בחירה (והתנסות שלו בהתמודדות מול חסרון ספציפי), ולכן במקרה זה הוא לא הסכים לכפר.

הפער המשמעותי בין שתי הסטואציות הוא המימד הבחירי של האדם. אינו דומה אדם הבוחר לשנות את החסרון הקיים בו מיום היוולדו (למרות שיש לו טענה צודקת כלפי שמיא ואולי בגלל שיש לו טענה צודקת...) לאדם הבוחר לתקן חסרון הקיים במציאות שכלל לא נמצא בתחום הבחירה שלו.

מי השלוח מתייחס אל משה כאל אדם החי בעולם הידיעה. משה קיים במגע תמידי עם קוב"ה. זה מצב שאף אדם לא יכול להגיע אליו, מתוקף היותו בוחר. לכן, מצב זה אינו נכון לבני האדם הנמצאים בעולם התקון שדרכו הוא "מטי ולא מטי" (נוגע ולא נוגע) ברצון ה'. משה אינו יכול לראות את הפער בין הבחירה לתקון, לכפרה ולהשתנות, לבין הבחירה לשנות חסרון שכלל לא נמצא בעולם הקיומי של האדם. זאת דווקא בגלל המגע המתמיד שלו עם רצון ה'.

ברצוני לחזור ולהדגיש, שהעבודה המשמעותית ביותר של האדם על פי מי השלוח, נעשית דווקא בתחום שבו יש לאדם את השאלה הקשה ביותר- למה אני כזה?, שאלה הנובעת מתוך חיפוש של צדק ומשמעות בבריאה. ההיגד המופלא של מי השלוח הוא שהבחירה לשנות קיימת אפילו אם אין לי את ההבנה של הסיבה בגללה אני בעל חסרון. היכולת לשנותו ללא הסתרות מאחורי טיעונים צודקים ככל שיהיו, יוצרת את האפשרות של האדם להגיע לעולם הידיעה, ולהגיע למצב של כפרה ושינוי מהותי גם בתחום של החסרון הקיים בו מיום היוולדו.

סיכום

לאחר שראינו את השלבים השונים בהתודעות לחסרון וההתמודדות הרציפה עם ביטוי ועד לבחירה חדשה בהתמודדות מתוך המצב הנתון, שומה עלינו לשאול מה המשמעות של השקפת עולם מרחיקת לכת זו?

לדעתי חידושו של מי השלוח מתבסס על גיוס תחושת חוסר הצדק העקרוני בקיום חסרון שאיננו נחוה כבחירי בידי האדם כמנוף ליצירת שינוי ומגע בתוך אחת מההתמודדויות הקשות ביותר בעולם של עבודת ה'. התחושה הפשוטה והכנה לא עוברת תרגום או שינוי תודעתי אלא הופכת להיות חלק מהעולם הלגיטימי והשלם של עובד ה' עד אשר הוא מגיע למצב שבו מתוך בחירה הוא בוחר לגעת ולשנות.